

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У ХХІ столітті масштаби і темпи перетворення суспільно-економічних відносин настільки зросли, що подальший прогрес у суспільстві можливий тільки на основі знань. Інноваційні процеси змінюють не види діяльності, а їх технологічну здатність використовувати в якості прямої продуктивної сили те, що відрізняє людину від інших біологічних створінь – здатність генерувати нове знання. Цей перехід від «матеріальної» до «інтелектуальної» економіки вимагає ліквідації відставання інноваційних процесів від передових досягнень наукової і технічної думки, що обумовлює необхідність формування інноваційної культури особистості і суспільства в цілому.

Культура виступає унікальною характеристикою людської життєдіяльності, і саме тому вона настільки різноманітна в своїх конкретних проявах. З початку 80-х років специфіка конкретних проявів культури привертає серйозну увагу дослідників. З того часу активно розробляються такі поняття, як «комунікативна культура», «культура людських відносин», «культура спілкування», «культура умов праці», «культура робочого і вільного часу», «культура управління», «інформаційна культура» [2]. В умовах, коли розвиток будь-якої системи залежить від інноваційної складової все більшу увагу дослідників привертає «інноваційна культура». Інноваційна культура досить широке поняття, що поєднує в собі систему сприйняття і поведінки в навколишньому середовищі не лише особистості, а й підприємства, організації, держави і суспільства в цілому. Для інтенсивного економічного розвитку України потрібно, щоб інноваційна культура кожного суб'єкта формувалася не окремо, а у взаємозв'язку з іншими. Тобто важливою для створення інноваційного суспільства є співпраця держави, науки, бізнесу і споживачів.

На підприємстві інноваційна культура є функціональною підсистемою, яка має свій власний потенціал і здатна стимулювати використання інноваційного потенціалу як підприємства, так і окремого його працівника. Головною ознакою формування принципів інноваційної культури на підприємстві є формування ефективної системи стимулювання, наявність прозорих та доступних інформаційно-комунікаційних потоків, розвиток сучасних організаційних структур управління компетенцією та знаннями [4]. При цьому, основними завданнями інноваційної культури в системі інноваційної діяльності підприємства є [6]:

- прогнозування і управління соціальними та економічними процесами на підприємстві;
- оптимізація кадрового, науково-технічного, виробничого, фінансового, а отже інноваційного потенціалу підприємства;
- виявлення творчих здібностей, розвиток і реалізація креативного потенціалу працівника;
- застосування демократичного стилю управління;
- стимулювання процесу генерації інноваційних ідей;
- оптимізація інноваційних процесів на підприємстві;
- створення та реалізація інноваційних проектів;
- формування і впровадження інноваційних стратегій розвитку підприємства;
- співпраця з усіма учасниками інноваційної інфраструктури;
- ліквідація бар'єрів всередині організаційної структури підприємства для вільної комунікації і передачі інформації;
- створення іміджу підприємства;
- проектно-аналітичне обґрунтування і організаційно-управлінське забезпечення інноваційного процесу.

Інноваційна культура полягає в сприйнятті новизни особистістю і виконує наступні функції [5]:

- трансляційну передачу з минулого в теперішній час і з теперішнього часу в майбутнє установлених типів інноваційної поведінки соціальних суб'єктів, які пройшли тривалу апробацію і набули

певного ціннісного забарвлення в рамках даного суспільства;

– селекційну відбір знову створених або запозичених інноваційних поведінкових моделей, які в щонайбільшій мірі відповідають потребам суспільства на певному етапі його розвитку;

– інноваційну розкриття креативних можливостей описуваного соціокультурного механізму, вироблення нових типів інноваційної поведінки на основі зразків інноваційної діяльності, які виникли всередині самої культури або були щеплені ззовні.

В свою чергу, інноваційна культура людини – це область його духовного життя, що відображає його ціннісну орієнтацію, закріплену в мотивах, знаннях, уміннях, навичках, зразках і нормах поведінки і забезпечує сприйнятливість ним нових ідей, його готовність і здатність до підтримки та реалізації нововведень у всіх сферах життя [1]. Як зазначається в ст. 2 Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» [3, ст. 2], інноваційна культура – це складова інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах.

Практичні дії країн-членів Європейського Союзу (ЄС) доводять значимість інноваційної культури для їх розвитку. Так в 1996–1997 роках був прийнятий Меморандум про інновації (Green Paper of Innovation in Europe) і План європейського інноваційного розвитку (The First Action Plan for Innovation in Europe). У цих програмних документах з метою стимулювання інноваційних процесів передбачено створення відповідної інфраструктури і сприяння розвитку інноваційної культури. У Росії вирішення питання інноваційної культури суспільства перейшло на якісно новий рівень ще у 1999 році разом із створенням Інституту стратегічних інновацій. Цю наукову установу можна назвати піонером в області дослідження проблем становлення інноваційної культури на пострадянському просторі. Основним його досягненням поряд з науковими дослідженнями, можна вважати підписану в 2000 році Хартію інноваційної культури. Це громадський програмний документ, який відображає основні проблеми в області інноваційної культури і напрями їх вирішення. Під Хартією поставили свої підписи представники бізнесу, науки, органів управління, культури і установи багатьох регіонів Росії [2]. Серед основних причин, які негативно впливають на розвиток інноваційної культури в Україні, можна виділити наступні:

– низький рівень усвідомлення суспільством необхідності його участі у формуванні свого добробуту;

– незацікавленість у підвищенні кваліфікації – небажання вчитися і перенавчатися;

– наявність пристосовницького типу поведінки;

– зневага до охорони прав інтелектуальної власності;

– зниження престижу наукової праці;

– відсутність мотивації до інноваційної діяльності.

Таким чином, інноваційна культура може розглядатися як комплексний соціальний феномен, який органічно поєднує питання науки, освіти, культури з соціальною і, перш за все, професійною практикою в різних сферах спільноти: управлінні, економіці, освіті, культурі.

1. Холодкова Л.А. *Инновационная культура субъектов профессионального образования: концепция, условия формирования* // *Инновации*. – 2005. – №7 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.itportal.ru/doc_form.jsp?id=52001159540871501000001849095698. 2. Прудникова О.В. *Инновационная культура: проблемы правового регулирования*: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11provppr.pdf>. 3. *Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [Текст]* : закон України від 16 січня 2003 року № 433-IV // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2003. – №13. – Ст. 93. 4. Казмірчук С. *Инновационная культура: роль и место в инновационном развитии предприятия* / Светлана Казмірчук // *Соціально-економічні проблеми і держава*. – 2010. – Випуск 1 (3). – С.66-70: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2010/10ksmirp.pdf>. 5. http://pidruchniki.ws/15341220/sotsiologiya/yaki_funktsiyi_vikonuye_innovatsiyuna_kultura 6. Захарчин Г.М. *Поняття інноваційної культури та її роль в інноваційній системі підприємства*: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.rv.ua/methods/asp/vd/v39ek13.doc>.